

Judas brev. Övers och komm: Bo Giertz

Judas brev Brevhuvud (Judas v 1–2)

Översättning

Judas Jesu Kristi tjänare, bror till Jakob till de kallade som är inneslutna i Guds kärlek och blir bevarade åt Jesus Kristus, med önskan om barmhärtighet, frid och kärlek i överflödande mått.

Kommentar

Inledningen visar att detta är ett ”katolskt” brev som inte riktar sig till någon viss församling utan till alla kristna. Författaren räknar sig inte till apostlarna utan åberopar i stället vad de har sagt (v 17). Det har anförts som ett argument för brevets äkthet. Hade någon velat ge auktoritet åt sin skrift genom att ge den sken av att vara skriven av en bror till Jesus, så hade han knappast låtit Judas framträda så anspråkslöst.

Orsaken till brevet (Judas v 3–4)

Översättning

Mina älskade, jag har gått och burit på en längtan att skriva till er om den frälsning vi har gemensam. Men nu har det hänt någonting som gör att jag måste skriva och förmana er att kämpa för den tro, som en gång för alla blivit anförtrödd åt de heliga. Det har nämligen nästlat sig in några personer, om vilka Skriften för länge sedan har förutsagt, att de skulle dra den domen över sig. De gudlösa människor, som förvränger vår Guds nåd till försvar för ett liv i lösaktighet och förnekar vår ende härskare och herre, Jesus Kristus.

Kommentar

Författaren börjar med att säga att han egentligen velat skriva om frälsningen, men så har han fått en brådskande anledning att sätta sig ned och ta upp ett speciellt ämne. Det har nämligen visat sig att den apostoliska tron hotas genom villolärer som håller på att underminera den. Det har nästlat sig in förkunnare och lärare som ger sig ut för att vara kristna, men som i själva verket smugglar in en ny tro och gör evangeliet till något annat än det är. Detta är en dödlig fara. Den äkta kristendomen är nämligen en gång för alla given genom det apostoliska budskapet. Judas stryker under just detta: en gång för alla har denna tro anförtröts åt de heliga, alltså de kristna. Ordet ”anförtröts” (eller ”överlämnats”) är just det uttryck som man använde om apostlarnas lära, när den fördes ut i världen och byggde upp församlingarna. Den hade sin bestämda form, i vilken den överlämnades till församlingarna för att bevaras oförvanskad intill den dag då Kristus kommer åter.

Judas låter nu förstå att denna apostoliska tro hotas av villolärare som nästlat sig in i kyrkan. Skriften har förutsagt att de skulle komma och ”dra den domen över sig” – troligen menar Judas den dom som Skriften faller över falska profeter, som förvanskar Guds budskap. Det är just vad dessa villolärare gör. Judas pekar genast från början på två avgörande punkter. Först och främst förvränger de evangeliet om Guds nåd så att det blir ett försvar för ett liv i lösaktighet. Den faran har följt evangeliet genom tiderna: det villkorlösa erbjudandet om förlåtelse genom tron på Jesus får bli en ursäkt för obotfärdigheten. Enligt vår svenska katekes är just detta utmärkande för en död tro: att man ”utan bättring tillägnar sig tröst av Guds nådelöften”.

Det andra grundfelet var enligt Judas, att villolärarna förnekade Kristus. De gjorde det redan genom sitt liv, men han antyder att detta hade sin grund i deras lära. De förnekade honom nämligen som ”vår ende härskare och herre”. Åter gäller det en fara, som följt evangeliet genom tiderna: att göra små förbehåll när det gäller Kristi oinskränkta auktoritet och följande anpassa hans ord och hans budskap så att det bättre skall stämma med tankar som är gångbara i tiden. Det var just detta som villolärarna gjorde. Där låg den stora faran.

Tre varnande exempel (Judas v 5–7)

Översättning

Jag vill påminna er om något som ni säkert redan känner till. När Herren hade räddat sitt folk ur Egypten, förgjorde han ändå dem som inte trodde. Och de änglar som inte var trogna mot sitt höga uppdrag utan övergav sitt riktiga hem, dem håller han i förvar till domen på den stora dagen, fängslade i mörkret med eviga bojor. Även Sodom och Gomorra och deras grannstäder kan ni ta som exempel. De drev otukt på samma vis och hängav sig åt onaturliga laster, och nu har de straffats med evig eld.

Kommentar

Judas tar fram tre varnande exempel. Först Guds eget folk Israel. Det var ju förebilden till Kyrkan. Gud hade räddat det ur Egypten och fört det genom Röda Havet – förebilden till dopet. Men det hjälpte inte dem som sen övergav sin tro. Det borde alla döpta betänka, menar Judas. Det hjälpte inte ens änglarna, att de hade skapats till det förnämsta av alla uppdrag. (Judas använder ett ord som kan översättas ”herradöme”, ”härskarmakt”.) De som svek den kallelse de fått hemföll obönhörligt åt domen. Judas ger oss här en antydning om det ondas uppkomst. I ”den himmelska världen” – som skapades före vårt universum – skedde det ett uppror och ett avfall. Det finns alltså fallna änglar. Det var både judisk och urkristen tro. De fallna änglarna hängav sig åt otukt. Så läste man berättelsen i Första Mosebok om ”Guds söner” som började ”gå in till människornas döttrar”. I Sodom och Gomorra drev man också otukt mot naturen, vilket i Nya Testamentet alltid bedöms som ett svårt brott mot Guds ordning. Elden som föll från himmelen över syndarna i Sodom är också den en förebild: så kommer det att gå med dem som trotsar Gud.

Övermodet bakom irländaren (Judas v 8–10)

Översättning

Och ändå gör nu de där människorna på samma vis. Förblindade av sina drömmar befläckar de sin kropp. De frågar inte efter Herren är. De smädar andeväldens makter. Men när Mikael, ärkeängeln, kom i strid med djävulen och tvistade om Moses kropp var han inte så övermodig att han smädade honom i sin dom, utan han sade bara: Må Herren näpsa dig. Men dessa smädar var de inte känner till, och det som de av naturen kan fatta på samma vis som de oskäligen djuren, det använder de till sitt eget

fördärv.

Kommentar

Trots dessa varnande exempel gör nu irrlärarna på samma vis. Vi får en beskrivning av dem – inte av deras lära men av de följer den hade för deras personligheter. Den är drastisk och korthuggen. Judas använder ett bildspråk som i-land är svårt att översätta till sakprosa. Vi kan inte exakt säga, vad han menar med att de förblindats av sina drömmar. Grundtextens ord kan avse att de sover den andliga sömnen eller att de lever i en drömvärld. Troligast är kanske att de återopade sig på drömmars syner och falska uppenbarelser. Att de ”befläckar sin kropp” (ordagrant: köttet) syftar på deras otukt. Det är ett tecken på att det rör sig om gnostiker som lärde att det inte spelade någon roll vad man gjorde med sin kropp, bara man hörde till de ”upplysta”.

Även de ord som här har översatts ”de frågar inte efter vem Herren är” kan fattas olika. Ordagrant heter det att ”de sätter herradömet ur kraft”. Troligen gäller det Kristi herradöme, hans ställning som Herre. Vi har redan hört, att villolärarna svek just på den punkten. På vad sätt de smädade ”andevärdens makter” är inte heller säkert. Det måste ha rört sig om ett andligt högmod, som ansåg sig kunna döma också om de sanningar där vi är hänvisade till uppenbarelser. Skriften och annars ingenting kan veta, eftersom det gäller ting som inte är tillgängliga för vårt mänskliga förnuft. En gnostiker liknade i många stycken vår tids ”myndiga människa” som sätter sig till doms över Gud själv och hans uppenbarade sanningar och prövar vad som kan accepteras men avfärdar det hon inte gillar eller begriper med en självklar överlägsenhet.

Som motsats till det övermodet anför Judas ärkeängeln Mikaelns exempel. Han påminner om en episod, som inte finns i Bibeln, men som enligt en upplysning hos kyrkofäderna skall ha stått i en senjudisk skrift som kallades ”Mose himmelfärd”. Själva händelsen spelar ingen roll för Judas. Han vill bara framhålla, att Mikael inte ens när han hade att göra med djävulen tillät sig att smäda utan lämnade domen åt Gud. Men irrlärarna yttrar sig utan betänkande vanvördigt om saker som de inte känner till. Och det som deras förnuft kan fatta, nämligen det som har med den skapade världen att göra, det använder de till sitt eget fördärv. Det kunde också vara sagt om den moderna människan, som så ofta använder sitt av Gud givna förnuft och sin makt över materien på ett sätt, som blir moraliskt förödande och till slut hotar hela mänskligheten med undergång.

Ve över irrlärarna! (Judas v 11–16)

Översättning

Ve dem! De har slagit in på Kains väg. De har mot betalning gett sig samma villfarelse i våld som Balaam. De har hamnat i fördärvet genom att göra uppror som Kora. Det är de som är skamfläckar vid era kärleksmåltider, där de oförsynt slår sig ned. De herdar som bara tänker på sig själva, moln som drivs undan av vinden utan att ge regn, träd som står utan frukt när senhösten kommer, heldöda, uppräckta med roten. De är vilda vågor på havet som sprutar upp ett skum av skändligheter, irrande stjärnor som för evigt skall uppslukas av det svarta mörkret.

Så var det också mot dem som Henok, Adams ättling i sjunde led, profeterade när han sade: Se, Herren kommer med sina mångtusen heliga för att hålla dom över alla och överbevisa alla de ogudaktiga om varje gudlös gärning som de gjort i sin ogudaktighet och om varje ont ord som talats mot honom av gudlösa syndare.

Det är dessa som ständigt knotar och klagar över sin lott, fast de bara gör vad de själva har lust till. Stora är de i munnen, och inställsamma när de tror att det gagnar dem.

Kommentar

Judas fortsätter den förintande domen över irrlärarna och staplar den ena drastiska bilden på den andra. Först tar han exempel ur Skriften. De vandrar på Kains väg, han som dräpte sin broder (vilket ju också irrlärarna andligen gör). De liknar Bileam (grekerna sade Balaam) som för pengarnas skull åtog sig att skada Guds folk. De gör som Kora, han som gjorde uppror mot Moses och därmed mot Gud. När församlingen firar nattvard (och i samband därmed höll en verklig måltid – en ”kärleksmåltid”), agape – så som det förutsätts bland annat i Första Korintierbrevets 11:e kapitel) då är också irrlärarna med utan att skämmas. De sitter där som ”skamfläckar”. Det ord, som Judas här använder betyder vanligen ett skär eller en farlig undervattensklippa, som kan göra att man lider skeppsbrott. Kanske är det just vad Judas menar. Irllärarna tycks verkligen uppträda som lärare, eftersom Judas genom en tydlig hänsyftning på ett känt kapitel hos profeterna (Hes 34) låter förstå att de är falska herdar. Vad de talar är inte Guds ord, ty Ordet är som regnet och snön som inte vänder fåfängt åter (Jes 55:10 f). Tvärtom är de som stormjagade skyar, som driver förbi utan att ge regn. De är som sterila fruktträd, som ingenting bär och står döda om hösten. ”Två gånger döda” står det i grundtexten. Judas tänker kanske mindre på träden än på irrlärarna, som är döda i dubbel måtto, både genom att födas in i ett fallet släkte och genom att avfalla på sen de blivit döpta. De kan nog ha ordet i sin makt och vara påträngande och våldsamma som stormvågorna, men alltsammans blir till slut ett fradgande skum av skamligheter. De är stjärnor som kommit ur sin bana och skall uppslukas av mörkret. När Kristus kommer, får de sina gärningars förtjänta lön. Judas anför här ett långt citat ur Henoksboken. Henok omnämns i Första Mosebok (5:18 f) som en from man i sjunde generationen efter Adam. Under hans namn gick en profetisk bok, som var mycket läst i senjudendomen och även i urkyrkan. Den finns bevarad, och man kan konstatera att Judas citerar nästan ordagrant (hela vers 15). Somliga antar att Henoksboken funnits med i hans samling av heliga skrifter, men han kan lika väl ha läst den som en uppbygglig skrift vid sidan av Skriften. Det senare är troligast, eftersom Judas anser sig behöva tala om vem denne Henok var och inte använder något av de vanliga uttrycken vid bibelcitat (t ex ”Skriften säger” eller ”det står skrivet”).

Judas slutar sin förintande karakteristik av irrlärarna med några ord som kunde användas om många moderna människor som inte tror som apostlarna. De har gjort sina egna önskningar till sin ledstjärna. De vill bestämma själva över sitt liv. Men det är just

det som de inte kan. Därför knatar och klagar de och är aldrig tillfreds. Å ena sidan är de övermodiga och tar stora ord i munnen när de talar om det, som Gud allena har rätt att bestämma. Å den andra sidan kan de krypa för dem som har makten på jorden. När de ingenting riskerar, kan de uppträda som profeter för det rätta och som domare över andra. Men när de har att göra med verkliga makthavare, då faller de undan och aktar sig för att utmana dem.

Bliv vid det som apostlarna sagt! (Judas v 17–21)

Översättning

Men ni, älskade, kom ihåg de förutsägelser som vår Herres Jesu Kristi apostlar har gett er, när de sade: I den yttersta tiden skall det komma bespottare som lever efter sina egna gudlösa lustar. Det är de som drar upp gränser mellan människor, fast de själva är oandliga och inte har Anden. Men ni älskade, låt er uppbyggas på den grund som vi har i vår allraheligaste tro, under bön i den helige Ande. Håll er fast vid Guds kärlek medan ni väntar på vår Herres Jesu Kristi barmhärtighet som skall skänka er evigt liv.

Kommentar

Till det apostoliska budskapet hörde också varningen för falska lärare. Jesus hade talat om att de skulle komma. Paulus hade uttryckligen varnat för dem. Judas är övertygad om att de varningarna gäller dem som man nu hade att göra med. Åter får vi en liten karakteristik som visar att de var gnostiker. De drog upp gränser mellan olika slags människor. Själva var de andebegåvade, pneumatiker, som ansåg sig stå på ett högre plan än andra kristna. Tvärtom, säger Judas, de är ”psykiker”, människor som bara har själ men inte Guds Ande. Varje människa har nämligen kropp och själ, men Anden har bara de som fötts på nytt. Det är en distinktion som vi finner också hos Paulus (1 Kor 2:14f).

För dem som vill vara kristna gäller det alltså nu att låta sig uppbyggas på den grund, som en gång för alla blivit lagd av Kristus och hans apostlar. Där skall man fogas in som en levande sten, fast förenad med grunden och sammansluten med de andra stenarna. Den grunden är ”er allraheligaste tro”. Tron är alltså inte bara en personlig livshållning och ett svar på Guds kallelse. Den är också själva det budskap som gör att vi kan komma till tro och att vi har något att tro på. Judas nämner tre grundförutsättningar för att kunna förbli och växa i den tron: att bedja i den helige Ande, att vara innesluten i Guds kärlek och att vänta Kristi återkomst.

Omtanken om dem som farit vilse (Judas v 22–23)

Översättning

Mot somliga av dem — sådana som tvivlar — skall ni vara barmhärtiga. Andra skall ni rädda genom att rycka dem ur elden. Andra åter skall ni möta med barmhärtighet men också fruktan, så att ni avskyr till och med de kläder som smutsats av deras orena begär.

Kommentar

Till slut har Judas några ord att säga om dem som förts vilse genom detta falska evangelium. Texten är osäker och det finns varianter i de gamla handskrifterna. Tydligt är att församlingen har ansvar för dem alla och att man skall vara barmhärtig mot dem. Det finns somliga bland dem som inte låst sig. Dem skall man ägna sig åt med särskild ömsinhet. Även andra kan man hjälpa, fast det kan bli som att rycka en brand ur elden. Man får inte vara rädd att bränna sig om man skall lyckas med det. Även andra skall man visa barmhärtighet, men hela tiden med en nyttig fruktan. Även när man älskar syndaren, skall man avsky synden. Judas säger det drastiskt: Man skall avsky till och med deras kläder som är ”besudlade av köttet”, som det ordagrant heter. Samma varning ger Paulus galaterna: När du upprättar en broder, skall du hålla ett öga på dig själv, så att inte du också blir frestad.

Doxologi (Judas v 24–25)

Översättning

Men honom som förmår bevara er från fall och låta er träda fram inför honom i hans härlighet, oförvitliga och med jubel — honom, den ende Guden, vår Frälsare genom Jesus Kristus vår Herre, tillhör ära och majestät, välde och makt, före all tid, nu och all evighet. Amen.

Kommentar

Slutet blir en praktfull ”doxologi”, ett lovprisande av det slag som urkristendomen hade lärt sig av judarna. Här flätar Judas in det som till slut är den stora tryggheten i all söndring och alla meningsbrytningar, som hotar kyrkan. Gud är mäktig att bevara både sin kyrka och sina trogna till den stora dagen, då alla diskussioner tystnar och det stora jublet över Guds härlighet och Kristi seger bryter ut för att aldrig i evighet tystna.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt

Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Judas brev